

Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksut 1.7.2021 alkaen

Hallitus 17.06.2021 § 125
673/02.09.01/2021

Asian valmistelijat talousjohtaja Vesa Vestala 044 351 2540, laskerntapäällikkö Pia Hyttinen.
040 359 6582 ja palveluohjauksen koordinaattori Sari Kärkkäinen 044 794 4508.

Pääosa sosiaali- ja terveystalouden maksuista perustuu asiakasmaksulakiin ja -asetukseen (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992). Laki ja asetus määrittelevät yleensä maksujen enimmäismäärät, joista kunta/kuntayhtymä voi poiketa vain alaspäin. Palveluista, joista ei ole erikseen määrätty maksua, voidaan periä kuntayhtymän päättämä maksu, joka saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Osa sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista on sidottu indeksiin ja maksuja ja tuloeroja tarkistetaan joka toinen vuosi voimaan tulevilla indeksitarkistuksilla. Tasasuuruisten asiakasmaksujen enimmäismääriin ei tehdä indeksitarkistuksia vuodelle 2021 ja maksut pysyvät niiltä osin ennallaan. Myös maksukatto eli asiakasmaksujen enimmäismäärä säilyy ennallaan tässä vaiheessa, mutta vuoden 2022 alusta maksukattoa kerryttävien maksujen ala laajenee lakimuutosten myötä mm. suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Jo heinäkuusta alkaen asiakasmaksua koskevasta laskusta tulee käydä ilmi, kerryttääkö maksu maksukattoa.

Laki edellyttää muutoksia laskujen sisältöön ja muutokset tulevat aiheuttamaan lisäkustannuksia. Laskuissa on 1.7.2021 lähtien oltava uuden 2 a §:n mukaan ainakin seuraavat tiedot:

- laskun päivämäärä ja asiakas, jolta maksu peritään
- palvelu, josta maksu peritään
- maksun suuruus ja peruste
- julkinen tai yksityinen palveluntuottaja, jonka antamasta palvelusta maksu peritään
- sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi pyytää tarvittaessa lisätietoja laskusta
- tieto siitä, kerryttääkö perittävä maksu maksukattoa ja jos maksu kerryttää maksukattoa, laskussa on lisäksi oltava tieto siitä, että asiakkaan on seurattava itse maksukattonsa ylittymistä
- tasasuuruisia maksuja koskevaan laskuun on liitettävä oikaisuvaatimusohje.

Yllämainittujen tietojen saaminen laskuihin vaatii vielä valmistelua, mikä ei ole kaikilta osin mahdollista vielä 1.7.2021 lukien.

Asiakasmaksulakiin ja siten kuntayhtymän asiakasmaksuhinnastoon on tehty muutoksia, jotka astuvat voimaan 1.7.2021.

Lakimuutoksiin perustuvat merkittävimmät muutokset ovat mm.seuraavat:

- hoitajavastaanotot maksuttomiksi perusterveydenhuollossa
- poliklinikan antama tutkimus ja hoito maksuttomaksi alaikäisiltä
- maksukatto laajenee (voimaan 1.1.2022)

- asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta korostetaan
- jatkuvan ja säännöllisen kotiin annettavien palvelujen maksut
- pitkäaikaisen asumispalvelun maksut
- pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksut
- päätöksenteon ja muutoksenhaun sääntely
- käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu.

Lisäksi kotihoidon, palveluasumisen sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen asumispalveluiden ja tukiasumisen osalta on tehty seuraavat tarkennukset.

Kotihoito

1.7.2021 voimaan astuvan asiakasmaksulain uudistuksen 10 k § [\(30.12.2020/1201\)](#) mukaan kunta tai kuntayhtymä saa periä edelleen säännöllisen kotihoidon asiakasmaksun viiden vuorokauden ajalta, vaikka palvelu keskeytyisi tilapäisesti asiakkaasta johtuvasta syystä. Kotihoidon asiakkaille ja omaisille tarjotaan ajalle 1.7.-31.12.2021 mahdollisuutta vapautua säännöllisen kotihoidon maksusta asiakkaasta johtuvan keskeytyksen vuoksi. Omavastuu poistuu heti ensimmäisestä kokonaisesta palvelun keskeytyspäivästä alkaen tilanteissa, joissa omainen ottaa asiakkaasta hoitovastuun.

Tällä määräaikaisella säännöllisen kotihoidon asiakasmaksun muutoksella tuetaan kotihoidon asiakkaiden sosiaalisten kontaktien vahvistumista pitkän pandemia-ajan helpottaessa. Edellytyksenä on kuitenkin pandemiaan liittyvien mahdollisten rajoitusten huomioiminen kaikissa tilanteissa. Omaiset ottavat hoitovastuuta tilastojen mukaan eniten kesällä ja joulun aikaan. Omaisten hoitovastuu helpottaa myös kotihoidon työpainetta.

Omaisen tai muun läheisen hoitovastuuvuorokausia kertyi Essotessa vuodessa ajalla 1.5.2020 -30.4.2021 keskimäärin 2,9 vuorokautta / asiakas (NHG:n vertaisarviointi huhtikuulta 2021). Omavastuun poistaminen vaikuttaa kotihoidon tulokertymään. Jos keskeytysvuorokaudet omaisen hoitovastuun vuoksi nousisivat keskimäärin 5 vuorokautta / asiakas tasolle ehdotettuna ajankohtana tulojen menetyks olisi noin 6 800 euroa ja 10 keskeytysvuorokautta / asiakas aiheuttaisi vastaavasti noin 13 600 euron tulojen menetyksen. Laskelma perustuu vuoden 2020 kotihoidon asiakasmaksujen tulokertymään.

Pitkäaikainen palveluasuminen

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 § mukaan järjestettävästä pitkäaikaisessa palveluasumisessa perittävästä asiakasmaksusta on säädetty 1.7.2021 voimaan tulevassa asiakasmaksulaissa (1201/2021) 10e §:ssä. Essoten vanhuspalvelujen asiakkaat pitkäaikaisessa palveluasumisessa tarvitsevat viikon jokaisena päivänä toistuvasti ja säännöllisesti hoitoa ja huolenpitoa. Siten palvelutuntien määrä nousee yli 38 h/kk. Säännöllisessä palveluasumisessa asiakkaan hoitomaksu määräytyy toteutuneiden palvelutuntien mukaan ja lisäksi asiakkaalta voidaan periä maksu ateriapalveluista ja muista tukipalveluista. Laki ei ole määrittänyt asiakkaille käyttövaraa pitkäaikaisessa palveluasumisessa. Käyttövaralla asiakkaan tulee kattaa kaikki henkilökohtaiset menot, lääkkeet ja terveydenhuollon kulut. Esitetään, että pitkäaikaiseen palveluasumiseen hyväksytään asiakkaille käyttövaraa vähintään 164 €/kk.

Tehostettu palveluasuminen ja pitkäaikainen perhehoito:
1.7.2021 alkaen asiakasmaksulain (1201/2020) 7 c §:ssä säädetään pitkäaikaisten tehostetun palveluasumisen ja perhehoidon maksuista Kunta voi periä asiakkaalta em. palveluista kuukausimaksun, joka määräytyy asiakkaan (sekä mahdollisen puolison) nettokuukausitulojen mukaan. Maksu saa olla enintään 85 prosenttia nettokuukausituloista, joista on ensin tehty laissa säädetyt vähennykset. Tietyin laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin maksu voi määräytyä myös puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan. Puolisoilla maksu saa olla enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Lisäksi laissa säädetään asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta 1.7.2021 alkaen: Tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa käyttövara on 164 euroa/kk. Käyttövara on tällä hetkellä Essotessa em. palveluissa 190 euroa/kk.

Maksujen alentaminen tai perimättä jättäminen

Asiakasmaksulain (734/1992) ja 1.7.2021 voimaan tulevan asiakasmaksulain (1201/2021) 11 §:ssä säädetään, että sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu tulee alentaa tai jättää maksu kokonaan perimättä, jos maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Velvoite maksujen alentamiseen tai poistamiseen koskee kaikkia sosiaalipalvelujen maksuja, sekä tulosidonnaisia että tasasuuruisia maksuja. Terveyspalvelujen osalta asiakasmaksulain suoravelvoittavuus koskee tulosidonnaisia terveydenhuollon maksuja (pitkäaikainen laitoshoido, jatkuva ja säännöllinen kotisairaanhoido). Pykälän 2 momentin mukaan kunta voi tehdä päätöksen huoventaa myös muita maksuja kuin laissa on velvoittavasti edellytetty, esimerkiksi kaikkia tasasuuruisia terveyspalvelujen maksuja tai osaa näistä. Essoten hallitus on 10.12.2020 §234 päättänyt, että maksujen alentaminen tai perimättä jättäminen koskee myös terveydenhuollon tasasuuruisia maksuja.

Asiakasmaksujen alentamiseen tai perimättä jättämiseen on laadittu perusteet ja ohjeet, jotka koskevat terveydenhuollon tasasuuruisia asiakasmaksuja ja erilliset perusteet, jotka koskevat Essotessa perittäviä sosiaalihuollon asiakasmaksuja. Näitä ovat kaikki vanhus- ja vammaispalvelujen, mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä lapsiperheiden kotipalvelujen asiakasmaksut.

Terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen huoventamista koskevissa perusteissa on haluttu huomioida asiakkaalle Kela:sta annettu toimeentulotuen päätös sille kuukaudelle kuin arvioinnin kohteena oleva asiakasmaksun lasku on erääntynyt. Myös lapsiperheiden kotipalvelujen asiakasmaksujen osalta voidaan noudattaa ohjetta, jossa Kela:n toimeentulotuen päätös katsotaan riittäväksi taloudellisen tilanteen selvittämiseksi. Asiaksmaksu voidaan näissä tapauksissa automaattisesti poistaa tai alentaa toimeentulotuen päätökseen perustuen, kun hakemuksessa esitettyä maksua ei ko. toimeentulotuen laskelmassa ole huomioitu. Tämä nopeuttaa hakemusten käsittelyä ja on asiakaslähtöistä. Asiakkaan ei tarvitse tehdä taloudellisen tilanteen selvittämistä samasta asiasta kahteen paikkaan.

Sosiaalihuollon asiakasmaksuja koskevien maksuhuojennusten arviointia tehdään pidemmälle ajanjaksolle ja määrättyt asiakasmaksut ovat usein säännöllisiä ja toistuvat kuukausittain. Siten asiakkaan taloudellista tilannetta arvioidaan erilaisista lähtökohdista kuin asiakkaiden kohdalla,

joille on kertynyt yksittäisiä asiakasmaksuja terveydenhuollosta. Sosiaalihuollon maksuja koskevat maksuhojennuspäätökset ovat kestoaltaan 1-12 kuukautta riippuen asiakkaan taloudellisesta tilanteesta.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asumispalvelut ja tukiasuminen

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asumispalveluiden ja tukiasumisen asiakkaiden osalta siirtymäaika asiakasmaksujen tarkistamiselle on 1.7.-30.9.2021 siten, että uudet asiakasmaksut astuvat kaikkien asiakkaiden osalta voimaan 1.10.2021. Perusteluna on asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu asiakasmaksujen voimaantumisen osalta, jos esim. asiakasmaksua oikaistaan takautuvasti. Asiakasmaksun oikaiseminen takautuvasti ei ole mahdollista asiakkaan vahingoksi.

Liitteenä on ”Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksut 1.7.2021 alkaen ,johon on tehty lainsäädännöstä johtuvat muutokset ja muut päivitykset *kurssiiviteksillä*.

Kuntayhtymän johtaja:

Hallitus merkitsee 1.7.2021 voimaan tulevat asiakasmaksut tiedoksi edellä esitetyn mukaisesti.

Päätös:

Hallitus hyväksyi päätösesityksen yksimielisesti.